

Bediüzzaman Said Nursî ve Gençlik

Muhammed İbrahim TEPE¹, Mükail DALMIŞ²

Öz: Bediüzzaman Said Nursî, Osmanlı'nın son döneminde, bugünkü Türkiye'nin Doğu ve Güneydoğu bölgelerinde yer alan coğrafyada gençlerin eğitimde geri kaldığını düşünmüş ve bu sebeple onların eğitimine katkı sağlayacak "Medreset'ü'z-zehra" projesini öngörmüştür. Balkan Savaşları, 1. Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı'nın başlaması sebebiyle Nursî'nin uygulamayı düşündüğü bu proje hayata geçirilememiştir. Tahmin edileceği gibi söz konusu proje eğitimle ilgili pek çok yeniliği içeriyordu. Durum böyle olunca Nursî de telif ettiği ve "Risale-i Nur Külliyyatı" adını verdiği eserlerde gençlere özel bir ilgi göstermiş, "Gençlik Rehberi" adıyla onlara hitap eden kitabını kaleme almıştır. Bu eseri ile gençleri İslam dininin esaslarına göre yaşamaya teşvik etmiş ve çağın çekici fitnesinden korunmalarını öğütlemiş; manevi değerleri vurgulayarak, gençliğin aşırılıklarına rağmen duygularını akıllıca kullanmasını önermiştir. Nursî, Allah'a ve ahirete iman başta olmak üzere akaid esaslarını takviye eden eserler telif ederek gençlerin düşünerek, sorgulayarak ve delillerini idrak ederek bu esasları özümsemelerini temin etmeye çalışmıştır. Bu makale nitel bir çalışmadır ve içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Bu makalede Said Nursî'nin eserlerinde tespit ettiği gençlik problemleri ve bu problemlerin çözümüne getirdiği öneriler incelenerek analizleri yapılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Bediüzzaman Said Nursî, Gençlik Rehberi, İmani Eğitim, Eğitim, Duyguların Kontrolü

Bediuzzaman Said Nursî and Youth

Abstract: Bediuzzaman Said Nursî thought that in the last period of the Ottoman Empire, in the geography that corresponds to the eastern and southeastern regions of today's Turkey, young people fell behind in education, and for this reason, he planned a project. As can be expected, the project in question included many innovations related to education. This being the case, Nursî also paid special attention to the youth in the works he wrote and named as "Risale-i Nur Collection"; moreover, he has prepared a special bedside book that appeals to them under the name of "Youth Guide (Gençlik Rehberi)". With this work, he encouraged young people to live according to the principles of the Islamic religion and advised them to be protected from the attractive fitna of the modern age; emphasizing spiritual values, he suggested the wise use of emotions despite the excesses of youth. Tried to ensure that young people assimilate these principles by thinking, questioning and comprehending. This article is a qualitative study and content analysis method was used. In this article, the youth problems identified in Said Nursî's works and the suggestions he made to solve these problems were examined and analyzed.

Keywords: Bediuzzaman Said Nursî, Youth Guide, Faith Education, Education, Control of Emotions

Giriş

Gençlik, hayatın en önemli safhalarından biridir. Gençler ise toplumun önemli bir bölümünü teşkil eden bir gruptur. Dinamik ve enerjik olan bu grup, her türlü fikrî oluşumun ilgi alanına girmektedir. Kur'an-ı Kerim'de birçok yerde gençler ve gençlerin durumları ile ilgili bilgiler veren ayetler mevcuttur. Peygamber Efendimiz (sav)'e inanan ilk Müslümanların arasında gençler, çoğunluğu oluşturmaktaydı. İslamın yükselmesinde ve fetihlerde hep gençler ön sırada yer aldı. Tarihin her döneminde milletler geleceğin teminatı olarak gördükleri gençlere ayrı bir önem vermiş, birçok âlim gençlerin iyi yetişmeleri ve iyi bir eğitim almaları için yoğun çaba göstermiştir (Akpolat, 2007: 244-248). Gençlere önem veren ve onların din ve mukaddesata sahip çıkmaları ve geleceği inşa etmeleri için çaba sarf eden âlimlerden biri de Bediüzzaman Said Nursî'dir.

Bediüzzaman Said Nursî, Rumi 1293/miladi 1877 yılında Bitlis'e bağlı Hizan ilçesi Nurs köyünde doğmuştur. 23 Mart 1960 tarihinde Urfa'da vefat etmiştir (Badıllı, 1990: 73-75).

Çocuk yaştan itibaren ilme karşı meraklı olan Said Nursî, hocalarının da beyanıyla kuvvetli hıfz ve zekânın kendisinde nadir bulunduğu şahsiyetlerden biri olmuştur. Bundan dolayı da "zamanında nadir bulunan" anlamına gelen "Bediüzzaman" künyesi verilmiştir. 15 günde Kur'an-ı Kerim'i hıfz etmiştir. Akaid, kelam, siyer, hadis, tefsir, felsefe, kimya, sarf nahiv, hendese, belâgat gibi muhtelif konuları içeren 90 cilt kitabı ezberleyebilmiştir (Akgündüz, 2013: 94-107). Kendi beyanıyla "Bütün müspet ilimlerle, asr-ı hazır fen ve felsefesiyle meşgul olmuştur" (Tarihçe-i Hayat, 1995: 628). Hayatın hemen hemen her alanına dokunan eserler telif etti. Fıkıh, tefsir, kelam, astronomi, matematik, kimya, felsefe gibi ilimlerde söz sahibi bir şahsiyet oldu. Farklı ebatlarda 130 kitap telif etmiştir. Said Nursî, telif ettiği mektuplarını ve eserlerini toplumun hemen hemen her tabakasına hitap edecek ve problemlerine çözüm olabilecek nitelikte yazmıştır. Bu eserlerden bazılarını şöyle sıralamak mümkündür: Hastalara hitap eden "Hastalar Risalesi", gençlik problemlerini ve inanç meselelerini ele alan "Gençlik Rehberi", hanımlara hitap eden "Hanımlar Rehberi", çocuklar için tevhid akidesini konu alan ve hikâyelerle pekiştiren "Küçük Sözler" vd. Toplumun her tabakasına hitap eden eserlerinden dolayı ve sahip olduğu ilmî kudret sebebiyle çağdaşı birçok alim ve mütefekkir Said Nursî'yi takdir etmişlerdir. Bunlardan milli şairimiz Mehmet Akif Ersoy, "Dârü'l-hikmetü'l-İslâmiyye"den mesai arkadaşı olan Bediüzzaman Said Nursî hakkında "Viktor Hugo'lar, Şekspir'ler, Dekart'lar, edebiyatta ve felsefede, Bediüzzaman'ın ancak bir talebesi olabilirler." (Tarihçe 2013: 1168) derken, Eski Diyanet İşleri başkanlarından Ömer Nasuhi Bilmen de "Doğrusu ilmi kelimada bir tecdit (yenileme) hareketi yaptı. Onun kalbine üflüyorlardı." (Tarihçe, 2013: 1168) ifadelerini kullanmıştır.

Bediüzzaman Said Nursî, eserlerinde gençliğe özel bir yer ayırmıştır. Gençlik Rehberi adıyla da özel bir kitap telif etmiş, bu eserlerinde gençliğin tanımı, gençlik dönemi problemleri ve çözümleri üzerinde durmuştur.

Gençlik ve gençlik dönemi ile ilgili birçok tanım yapılmıştır. TDK'nin internet sitesindeki sözlüğe göre (2023) gençlik; "Genç olma durumu; insan hayatının ergenlikle orta yaş arasındaki dönemi." olarak tarif edilmektedir. Türkiye Psikiyatri Derneği (TPD) resmî internet sitesinde (2023); "Ergenlik ve gençlik, kesintisiz devam eden, çocukluktan çıkıp yetişkinliğe gidilen yolda uzunca kalınan bir ara istasyondur." tanımına yer vermektedir. UNESCO, gençliği birkaç aşamada ele almaktadır (Aydın 2012, Akt; Güçlü, 2013: 161):

- 1- Gençlik 15–25 arasındakilerden meydana gelen bir yaş grubu,
- 2- Genç, öğrenim yapan, hayatını kazanmak için çalışmayan ve kendine ait bir konutu bulunmayan kişi,
- 3- Genç, geniş hayal gücüne sahip olan, cesaretin çekingenliğe ve macera isteğinin rahatlık duygusuna üstün geldiği insandır" biçiminde tanımlamaktadır

Bediüzzaman Said Nursî'ye göre de gençlik; "*Hem hevesât-ı nefsâniyenin (nefsani arzuların) heyecanlı zamanı ve hararet-i gariziyenin (vücut ısısının) galeyanlı hengamı ve ihtirâsât-ı dünyeviyyenin (dünyaya*

ait hırsların feveranlı (kaynayıp fıskırma) vaktidir." (Nursî, 2011a: 125).

Gençliğin tanımını sadece biyolojik açıdan yapmak eksik kalabilir. Belki gençliği insanın her yönüyle; sosyal, psikolojik, demografik, biyolojik, psikolojik, felsefi, kültürel, ekonomik, duygusal, zihinsel, sosyal, bedensel, ahlâkî gibi birçok yönden gelişimini tamamlamaya çalıştığı bir dönem olarak ele almak daha gerçekçi olabilir.

Toplumlar, gençliğin bu dönemini bütün yönleriyle ele alıp gençlerin sağlıklı bir şekilde gelişmelerini tamamlamalarını sağlayamazlar ise bu dönemin beraberinde getirdiği maddi- manevi, psikolojik ve rûhî buhranlar gençliği zararlı oluşumların ağına düşürebilir. Bu ise gençlerin yabancı kültürlerin etkisi altına girmesine zemin hazırlar. Târihî süreçte oluşan gençlik problemlerine ancak kadim medeniyetimizden alacağımız güçle çözümler sunmamız halinde, gençleri yabancı kültürlerin ve ideolojilerin etkisinden kurtarmamız mümkün olacaktır.

Teknolojik gelişmelerin etkisiyle küçük bir köy haline gelen (Nursî, 2011b: 117) dünyada meydana gelen tüm hadiselerden her grup bir şekilde etkilenmektedir. Bu gelişmelerden en çok etkilenen grup şüphesiz ki gençlerdir. Gençlerin sosyal ağlar üzerinden dünyanın diğer ucunda yaşayan, farklı din, dil, ırk, kültür, inanç ve yaşam tarzına sahip gençlerden ve kültürlerinden etkilenmeleri de kaçınılmazdır.

Bilimsel araştırmalar, sosyal ve kültürel gelişim dönemini içeren gençlerin ergenlik ve delikanlılık süreçlerini ataerkil aile içerisinde onların tecrübelerinin yardımıyla daha rahat tamamladıkları, teknolojinin geliştiği çağımızda ise gençlerin bu süreci tamamlamada zorlandıkları ifade edilmektedir (Koçak, 2019: 1314).

Genç, gençlik sürecini tamamlarken birçok problemle karşılaşır. Bu problemlerin başında itikâdî, hukukî ve ahlâkî problemler yer alır (Koçak, 2019:1314). Bediüzzaman Said Nursî, zikredilen bu problemlerden daha çok itikâdî ve ahlâkî problemlere dikkat çekmiş, sâfi zihinleri idlal etmeden çözüm sunma çabasını göstermiştir.

Kur'an-ı Kerim'de, hitabı genel olmakla birlikte daha çok gençlik dönemi ve gelişim sürecini tamamlamaya işaret eden ayet-i kerimeler bulunmaktadır. Ayet-i kerimelerdeki hitaplardan bazılarını şöyle zikredebiliriz: "Akletmez misiniz?" (TDV, Saffat 37/138), "Düşünmez misiniz?" (TDV, Nahl 16/17), "Akıl erdirmez misiniz?" (Bakara 2/76), "Aklınızı çalıştırmaz mısınız?" (TDV, Enbiya 21/10), "Hiç ibret almıyor musunuz?" (TDV, Hud 11/24) vb.

Tefekkür, tedebbür ve taakkülün işlevsel olamayıp nefis, heva ve hislerin galip geldiği toplumlar helak oldular. Bu minvalde Kur'an-ı Kerim'de "İçimizdeki beyinsizlerin (aklı azların) işledikleri sebebiyle bizleri helak mı edeceksin!" (TDV, A'raf 7/155) buyurulmaktadır.

Hz. Peygamber (sav), ashabını ve ashabın şahsında ümmetini iki temel kaynak olan Kur'an'ı Kerim ve sünnetinden ayrılmamaları yönünde uyarmıştır. Bu sebeple, İslam'ın doğru anlaşılıp doğru anlatılmasının ancak ilhamın Kur'an'dan alınarak asrın idrakine sunulmasıyla mümkün olabileceğini söyleyebiliriz. İlhamını Kur'an'dan alarak asrın idrakine sunmaya çalışan Bediüzzaman Said Nursî, etrafındaki talebeleri ve özellikle gençleri yetiştirirken Kur'an ve Hz. Peygamber (sav)'in sergüzeşt-i hayatını esas alarak "(ya) bir âyetin tefsîri ve(ya) bir hadîs-i şerîfin şerhi maksadıyla yazılmış; din, îmân, Allah, peygamber, Kur'ân, âhiret akîdelerini ve ibârelerini açıkça anlatmak için temsillerle kaleme alınmış; ilmî görüşler ile ihtiyârlara ve gençlere ahlâkî öğütler yanında hayat tecrübelerinden alınmış ibretli vak'aları ve fâideli menkıbeleri ihtivâ eden eser mevcûdunun yüzde doksanını teşkil eden risâleler" (Nursî, 2011d: 314-315) neşretmiştir.

Said Nursî, genel manada üç temel problem üzerinde durmaktadır. Bunlar, cehalet (eğitimin materyalist düşünce üzerine yapılanması), zaruret (ihtiyaç olmadığı halde ihtiyaçmış görmek) ve tefrika (ayrılık). Bu üç temel problemin çözümünün sanat (sanayi ve teknoloji), marifet (eğitim) ve ittifakta (birlik beraberlik) olduğunu belirtmektedir (Âsâr-ı Bediyye, 2009: 407).

Eğer gençlerimizi cehalet, zaruret ve tefrikadan uzaklaştırıp sanat, marifet ve ittifakta

buluşturabilirsek daha sağlıklı bir toplum yapısına kavuşabiliriz. Eğitimde, akıl ve vicdanı besleyen din ve fen ilimlerinin bir birinden ayrıştırıldığını Tanzimat sürecinde görmemiz mümkündür. Tanzimat dönemine kadar din ve dini eğitim, eğitim-öğretimin her alanında hissedilirken Tanzimat süreciyle birlikte hissedilen bu tesir azaltılmış ve zamanla okullarda dini dersler, derslerden bir ders olarak yerini almaya başlamıştır (Meydan, 2013: 220). Eğitimde dinin soyutlanması gayretleri eğitimde materyalist bir anlayışın hâkim olmasına yol açmıştır. Bunun da bir iman zafiyetini doğurduğu söylenebilir. Eğer eğitim sistemi millî ve manevî temellere oturtulabilirse, cehâlet bertaraf edilip sanat ve ittifak hâkim kılınabilirse gençler olumsuz etkilerden de korumuş olur.

Aklı pozitif ilimler besler. Vicdanı ise dinî ve ahlâki ilimler aydınlatır. Aksi taktirde akıl ve vicdanın ayrı ayrı kulvarlarda hareket etmesi birçok olumsuzluğu beraberinde getirir. Vicdansız bir aklın ortaya koyacağı ürün millî manevî ve ahlâkî değerlerden yoksun ve eksik olabilirken, akıl ile işbirliği yapmayan vicdan, taassup girdabında çıkmaza girebilir (Tepe, 2023: 13).

1. Bediüzzaman Said Nursî'nin, Gençlik Dönemi Problemlerini Tespiti ve Çözümleri

Gençliğin biyolojik, psikolojik ve sosyolojik yapısı itibarıyla geçiş dönemi olması yüzünden bu dönemde birçok problemle karşılaşılması kaçınılmazdır. Gençlerin, görüşlerine değer verilmesini beklemeleri, bir gruba ait olma arzusu, sahip olduğu gücün bilinmesini ve bir birey olarak varlığının kabul edilmesini istemesi kendi grubu dışındaki gruplara verdiği mesajlardır.

Ergen gençlerin zaman zaman yalnız kalmak istemeleri ve bu isteklerini çevresindekilere söylemesi, odasına çekilip yalnız kalması normal görülmelidir. Burada ciddi bir sorun varmış gibi kaygılanmaya yol açmamalıdır. Bu dönemde gençlerin yakın çevresine karşı tavır göstermeleri, eleştirmemesi, söz dinlememe, hata arama eğiliminde olmaları gençlik döneminin özelliklerindedir (Çapçioğlu, 2016: 63).

Bediüzzaman Said Nursî, insanın; *"İnsan, ahsen-i takvîmde yaratıldığı ve ona gayet câmi' bir istidad verildiği için, esfel-i sâfilînden tâ âlâ-yı illiyîne, ferşten tâ Arşa, zerreden tâ şemse kadar dizilmiş olan makamâta, merâtibe, derecâta, derekâta girebilir ve düşebilir."* (Nursî, 2011c: 110) bir varlık olduğuna dikkat çekmektedir. Bu kabiliyetlerin yoğun olarak kullanıldığı dönem, gençlik dönemi olarak gösterilmektedir. Gençleri bu dönemde, kabiliyetlerini olumlu yönde kullanmalarına yardımcı faaliyetler yapılmalıdır. Günümüzde gerek resmî kurumlar ve gerekse Sivil Toplum Kuruluşlarının (STK) bu manada gençlere yönelik faaliyetleri kayda değer çalışmalardır.

Bediüzzaman Said Nursî'nin, gençliğin problemlerini tespiti ve tespitle birlikte sunduğu çözüm yollarını bazı başlıklar halinde şöyle sıralamak mümkündür:

1.1. Bediüzzaman Said Nursî'nin Gençlerin Hizmetlerini Övmesi

Bediüzzaman Said Nursî, her fırsatta gençlerin hizmetlerini övmüş ve tarihî geçmişe atfla yaptıkları hizmetlerin önemine işaret etmiştir. *"İşte, ey ehl-i Kur'ân olan şu vatanın evlâtları! Altı yüz sene değil, belki Abbasîler zamanından beri, bin senedir Kur'ân-ı Hakîmin bayraktarı olarak bütün cihana karşı meydan okuyup Kur'ân'ı ilân etmişsiniz. Milliyetinizi Kur'ân'a ve İslâmiyete kal'a yaptınız. Bütün dünyayı susturdunuz, müthiş tehâcümâtı def ettiniz."* (Nursî, 2011a:151).

Bediüzzaman Said Nursî, gençlerin kendisi ile olan iletişimlerine ve kendisine farklı konularda zaman zaman soru sorduklarını eserlerinde zikretmektedir (Nursî, 2013d, s. 38) *"Baktım ki, Kuleönülü Mustafa namında bir genç, benden ilmihale ait abdest ve namaza dair birkaç meseleyi sormak için gelmiş."* (Nursî, 2007a: 257-258).

Bediüzzaman Said Nursî'nin gençlere yönelik yaptığı hizmetlerin gençler tarafından karşılık bulmasından duyduğu memnuniyeti, genç olan talebelerinden Tâhiri'nin şu ifadelerini şahit göstermektedir: *"O zamana kadar gafletle geçen gençliğimin sarhoşluğundan beni kurtarmaya âmil olan Risale-i Nurun müellifine karşı duyduğum bir iştiyakla kendisini ziyarete Kastamonu'ya kadar gittim. Kendilerini bizzat ziyaret ettim."* (Nursî, 2011d: 358).

Bir başka talebesi Selahattin Çelebi'nin şu ifadeleri de önemlidir. *"Evet, zamanın sefâhet ve*

eğlencelerine kapılmış, yirmi beş yaşında bir gençtim. İlk tahsîlimden ve ebeveynimin terbiyesinden aldığım dînî ferâizimi öğrenmek ve dînî akâidimi kuvvetlendirmek ve nefsimi ıslah etmek maksadıyla ve din serbestîsini de bildiğimden muhîtimizde bulunan bu yüksek âlimi fırsat bilerek ziyaret ettim.” (Nursî, 2011d: 342).

Bir başka talebesi olan Ziya Efendi, Meyve Risalesi'nin gençliğe ve namaza dair meselelerini kendine yazdığını, namaza başladığını ifade etmektedir (Nursî, 2011d: 402).

Bediüzzaman Said Nursî, eserlerinden faydalanarak istikamet üzere hareket eden vatan ve millete tam nâfi (faydalı) birer fert olan gençlere eserlerinde önemli bir yer ayırmıştır. Talebeleri ismen zik ederek övmüş, manevi ödüllendirmede bulunmuştur: *“Hem ben bu memlekette Hulûsi, Sabri, Hafız Ali, Hüsrev, Refet, Âsım, Mustafa Çavuş, Süleyman, Lütfü, Rüşdü, Mustafa, Zekâi, Abdullah gibi yirmi-otuz Müslüman Türk gençlerini adeta yirmi-otuz bin millettaşlarıma tercih ettiğimi ve onları o otuz bin adam yerine kabul ettiğimi, bu dokuz senedeki Türkçe âsâr ile ve hizmetle göstermişim.”* (Nursî, 2013b: 193). Yalnız bu kadar var ki, Isparta ve havalisinde yüz genç Said'ler ve Hüsrev'ler yetişmişler.” (Nursî, 2013f: 126).

Bediüzzaman Said Nursî, Kur'an'dan ilhamla yazdığı ve asrın idrakine sunduğu eserlerinin gençlerde sarsılmaz bir iman kuvveti meydana getirdiğini, eserlerin gençleri oynanan oyunlardan nasıl koruduğunu şöyle ifade etmektedir: *“Aziz, siddik, metin kardeşlerim! On aydan beri münafıkların bir resmî memuru elde edip bütün desiseleriyle yaptıkları hücum, en küçük bir şakirdi sarsmadı.”* (Nursî, 2011d: 553). Bir başka yerde ise: *“Hem Rus'un dehşetli bir inkâr ile ve Allah'ı tanımamakla hücumunu yazan gazetelerin yazılarını okuyan gençler ve ihtiyârlar, elbette îmân-ı billâhtaki mevcûdiyet ve vahdâniyet-i İlâhiyeye dâir gayet kat'î ve kuvvetli derslere pek ziyâde ihtiyaçları var.”* (Nursî, 2011d: 569).

Dadaylı Şevket Efendi Risale-i Nur'lardan aldığı feyzi şu mısralarla dile getirmektedir (Nursî, 2013c:293):

“Daha ilk basamağında Risâle-i Nur'un
Atıldım içine nuruyla hislerimi ördüm
Hiç sönmeyen ışığı onun içinde gördüm.”

Bediüzzaman Said Nursî, yazdığı eserlerin üniversite gençliği tarafından da karşılık bulmasını memnuniyetle karşılamış bu hizmetleri övmüş ve şöyle ifade etmiştir:

“Üniversitedeki genç Saîdlerin hakîkaten Medresetü'z-Zehrâ'nın İstanbul ve Ankara'daki vazîfesini yaptıklarına ve bu bîçâre, ihtiyâr Saîd'e ihtiyâç bırakmadıklarına ve Risâle-i Nûr'un her cihetle kâfi olmasının bir numûnesi olarak şimdi size leffen gönderdiğimiz, onların meb'ûslara hitâben yazdıkları beyânnâmelerini ve yine onların bir eseri olan Târîhçe-i Hayât'ın yetmiş nüshâsının baş tarafına koyup yetmiş meb'ûsa göndermeleri için bize gelen beyânnâmelerini berây-ı ma'lûmât size gönderdik.” (Nursî, 2013c: 35).

Bediüzzaman Said Nursî'nin, gençleri kendi davasının birer varisi olarak gördüğünü şu ifadelerden anlamak mümkündür:

“Her biri birer genç Saîd olarak beş on Abdurrahmânlarım hükmünde Sungur, Ceylan, Sâlih, Abdullâh, Ahmed, Ziyâ gibi genç ve çalışkan Saîd'leri senin yanına hem benim vekîlim, hem senin talebelerin olarak benim bedelime o küçücük Medrese-i Nûriye'ye nezâret ve bir nevi' dersihâne olarak re'yinize bırakıyorum... Osman Nûrî'nin böyle mektûbları sebebiyle bana mahsûs kitablarımın kısm-ı a'zâmını benim için yaptığı küçük Medrese-i Nûriye, iki genç Saîd olarak Sungur'la Ceylan'ın nezâretinde o küçük Medrese-i Nûriye'ye gönderdim.” (Nursî, 2013c:135,138).

Bediüzzaman Said Nursî, özellikle toplumun önemli bir kısmını teşkil eden gençlere yönelik yazdığı *“Gençlik Rehberi”* adlı eserinin hak ettiği oranda basılması ve yayımı halinde gençlerimizin kendilerini zehirlemeye çalışan özellikle din kisvesi altında çalışan illegal oluşumların tuzağından da kurtulabileceklerini ifade ile şunları söylemektedir: *“Gençlik Rehberi intişar etseydi, onun dersiyle intibaha gelen ve gelecek olan Müslüman gençler, elbette başkalarının veyahut ihtilalcilerin ifsadına*

meydan vermeyeceklerdir.” (Nursî, 2013c: 461).

Bediüzzaman Said Nursî'nin özellikle “Gençlik Rehberi” isimli eserinin, devlet ricali tarafından sahiplenilmesini ve gençliğe bir başucu kitabı olarak sunulması hizmetinin yerine getirilmesini arzulanmıştır. *“Seyyid Sâlih gibi gençliğin bir kahramanı ve o havâlinin çok kıymetdâr ve himâyetkâr ve dîndar iki milletvekili nûrlara sâhib çıkmaya başladılar. Bu vatan ve milletin istikbâlinin fedâkâr genç üniversite talebelerine ve Maârif Dâiresi'ne arzedip, bu mes'elede muvaffakiyete mazhar olan Tevfik İleri'nin bu bîcâre Saîd'e bedel, Risâle-i Nûr'a himâyetkârâne sâhib çıkmasını rahmet-i İlâhiyeden niyâz ediyorum.”* (Nursî, 2013c: 469-475). Bediüzzaman Said Nursî'nin bu arzusunun bugün Diyanet İşleri Başkanlığınca yerine getirilmesini önemli bir gelişme olarak görmek mümkündür. Ayrıca eserlerinin elliden fazla dünya diline çevrilmesi de bu eserlerin İslamı doğru bir şekilde anlatmasının insanlarda bulduğu karşılığın bir göstergesi olarak görebiliriz.

1.2. Duyguların İstikamet Üzere Kullanımı

Gençlik dönemindeki güç ve kuvvetin sürekli olmayacağı bilinci içerisinde olunması, taşkınlıkların önüne geçilmesi ve ileriki hayatın mutluluğu açısından önemlidir. Bu konuda Bediüzzaman Said Nursî, şöyle demektedir: *“Eğer istikamet, iffet ve takvâ beraber olmazsa, çok tehlikeleri var. Taşkınlıklarıyla, saadet-i ebediyesini ve hayat-ı uhreviyesini zedeler. Belki hayat-ı dünyeviyesini de berbad eder. Belki de bir iki sene gençlik zevkine bedel, ihtiyârlıkta çok seneler gam ve keder çeker.”* (Nursî, 2007b: 49).

Gençlerin evlenmeyi bir yuva kurmayı düşünmeleri olağan bir durumdur. Ancak örf, adet ve dini vecibelere aykırı gayrı meşru davranışlar içerisinde girmeleri gelecek açısından kaygı verici olur. Bu konuda Bediüzzaman Said Nursî şu uyarıda bulunmaktadır: *“Ma'lûmdur ki; kesret-i nesil, herkesçe matlûbdur. Hiçbir millet ve hiçbir hükûmet yoktur ki, kesret-i tenâsüle tarafdâr olmasın. Hatta Resûl-ü Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etmiş: “İzdivâc ediniz; çoğalmız. Ben kıyâmette, sizin kesretinizle iftihâr edeceğim.”* (Nursî, 2007a: 208).

Sahip olunan duyguların istikamet üzere kullanılması önemlidir. Çünkü sahip olunan her duygunun ifrat ve tefriti zararlıdır. İstenilen düzeyde kullanılması ise taşkınlık ve olumsuzlukları önler. İmam Gazzali, insanda var olan rububiyet sıfatları, şeytânî sıfatlar, behimî (hayvanî) ve sebûî (yırııcı) sıfatlara dikkat çeker (Gazzali, 1975: 131). Bediüzzaman Said Nursî üç önemli duygudan ve bu üç duygunun da üçer mertebelerinden bahseder. Bu üç temel duygu: öfke duygusu, akıl duygusu, şehvet duygusudur. Bu duyguların her birinin de ifrat, tefrit ve vasat olmak üzere üç alt mertebesi vardır. Allah tarafından verilen bu duyguların doğru kullanımı ancak istikamet üzere kullanılmalarıyla mümkündür. Her duygunun ifrat ve tefritinin kullanımı olumsuz sonuçlar doğururken haddi vasatı (olması gereken kullanım) ise her zaman mutluluk ve huzuru doğurur. Denilebilir ki dünyadaki bütün kavga, şiddet ve zulümlerin temelinde bu üç duygunun ifrat ve tefrit mertebelerinin kullanımı yatmaktadır. Hakeza adaletin ve güzelliklerin temelinde de bu üç duygunun sıratı müstakim üzere kullanılması gerekmektedir.

Konuyu biraz daha açacak olursak; mesela öfke duygusunun istikametli kullanımı “şecâat” tir. İnsan bu duyguyla vatanını, milletini ve namusunu korumak için yeri geldiğinde canını bile fedadan geri durmaz. İfrâtı ise “korkaklık”tır. Bu duyguyla korkulmayan şeylerden bile korkar, sahip olduğu değerleri korumaktan aciz kalır. Tefriti de “tehevür”dür. Öfkesinden her yeri yakar yıkar. Maddî mânevî hiçbir şeyden korkmaz; tahakküm ve zulme sapar.

Akıl duygusunun istikameti “hikmet”tir. Bu duyguyla doğruyu doğru, yanlış yanlış olarak bilir. İfrât derecesi, “cerbeze”dir. Doğruyu yanlış, yanlış doğru gösterecek kadar aldatıcı ve hileci bir zekâ ile ileri gider. Tefrit derecesi ise, “gabavet”tir. Doğruyu yanlıştan ayırt edemez, hiçbir şeyden haberi olmayan bir konuma düşebilir.

Şehvet (arzulama) duygusunun istikameti “iffet”tir. Bu duyguyla harama tenezzül etmez, gayrı meşruya meyletmez. Dinin meşru gördüğü yolu tercih eder. Tefrit derecesi “humud”dur. Dinin meşru gördüğüne de meyletmez. İfrat derecesi ise “fücur”dur. Helal haram dinlemez, namus mefhumu bilmez; her şeye saldırır.

Bu duyguların yaratılış gayesi doğrultusunda istikamet üzere kullanılması halinde hayattan aldığı lezzet çoğalmakla beraber geçmişten gelen hüznüleri ve gelecekteki korkuları ortadan kaldırılabılır. Aksi durumda hayvânî bir derekeye düşme tehlikesi de olabilir (TDV, A'raf: 7/179).

1.3. Eğitimde Maneviyatın Hâkim Kılınması

Gençlerin millî mânevî değerlerle donatılması eğitimle mümkün görünmektedir. Eğitimin her alanına millî mânevî değerlerin nüfuz etmesi özlenen "Asımın Neslini" yetiştirmede önemli rol oynayacaktır. Ne yazık ki "Son birkaç asırdır gündemde tutulmaya çalışılan materyalizm, septisizm, agnostizm, pozitivizm, nihilizm ve evrimcilik gibi akımlar farklı dallar altında çıksa da esasta bunların ateizmin branşları olduğu görülmüştür." (Koçak, 2019: 1324).

Bediüzzaman Said Nursî, gençlerin maruz kaldığı mânevî tehlikeleri bertaraf etmek için gayret göstermiştir. Talebeleri Bediüzzaman Said Nursî'in bu çabasını şöyle ifade etmişlerdir: "*Eski Harb-i Umûmî'de Rusya'daki esâretinde anlamış ki, ma'nevî tahrîbât ile gençleri ifsâd eden tehlike memleketimize de gelecek diye telaş edip, bütün kuvvetiyle o vakitten beri tahrîbât-ı ma'nevîyeye bir siper olmak için, Gençlik Rehberi gibi çok eserler yazdı. Kur'ân-ı Hakîm'in derslerini neşretti. Lillâhi'l-hamd pek çok gençleri kurtarmaya vesîle oldu.*" (Nursî, 2013c: 462).

Tanzimat dönemine kadar dinî ve mânevî unsurlar tüm derslere nüfuz etmişken Tanzimat süreci ile birlikte dinî ve mânevî unsurlar yavaş yavaş soyutlanmaya başlandı (Meydan, 2013, s. 220). Sonraki dönemlerde ise ders içeriklerinde materyalist düşüncenin hakim olmaya başladığını, talebelerin Bediüzzaman Said Nursî'ye sordukları bir soruda ve verilen cevapta da görmek mümkündür: "*Kastamonu'da lise talebelerinden bir kısmı yanıma geldiler. "Bize Hâlıkımızı tanıtır. Muallimlerimiz Allah'dan bahsetmiyorlar" dediler. Ben dedim: Sizin okuduğunuz fenlerden her fen, kendi lisân-ı mahsûsuyla mütemâdiyen Allah'dan bahsedip Hâlıkı tanıtıyorlar. Muallimleri değil, onları dinleyiniz.*" (Nursî, 2013d: 38).

Dikkat edilirse verilen cevapta "her fen, kendi lisan-ı mahsusuyla" tabiri dikkat çekicidir. Mesela anatomi bilimi insanın ne kadar harika bir sanat eseri olduğunu yazar. Eğer bu yüce bir yaratıcıya nispet edilmezse ya tabiata ya sebeplere veya kendi kendine oluyormuş gibi imkânsızlıklara nispet edilecektir. Kur'an-ı Kerim'de "Biz insanı en güzel şekilde yarattık" buyrulmaktadır (TDV, Tin: 95/4). Konuya işaretle Bediüzzaman Said Nursî şöyle demektedir:

"İşte bu muhteşem ve parlak bir burhân-ı vahdâniyet olan mezkûr hucceci ders vermek içindir ki, Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyân çok tekrar ile Hâlıkımızı bize tanıtıyor, diye o mektebli gençlere dedim. Onlar dahi tamamıyla kabûl edip tasdik ederek, "Hadsiz şükür olsun Rabbimize ki, tam kudsî ve ayn-ı hakikat bir ders aldık. Allah senden râzî olsun." dediler." (Nursî, 2013d: 44).

1.4. Gençlere Analitik Düşünme Fırsatı Tanıma

Gençler, gençliğin verdiği psikoloji ile sahip olduğumuz millî mânevî değerlere aykırı farklı taleplerde bulunabilirler. Ancak önemli olan gençlere analitik düşünme becerisi kazandırarak empati yapabilmelerine fırsat verebilmektir. Bediüzzaman Said Nursî gençlerin sorduğu soruyu analitik düşünmelerine fırsat verecek nitelikte cevaplamaktadır:

"Bir kısım gençler tarafından şimdiki aldatici ve câzibedâr lehviyât ve hevesâtın hücumları karşısında, "Âhiretimizi ne sûretle kurtaracağız?" diye Risâle-i Nûr'dan meded istediler. Ben de Risâle-i Nûr'un şahs-ı ma'nevîsi nâmına onlara dedim ki: Kabir var, hiç kimse inkâr edemez. Herkes ister istemez oraya girecek. Ve oraya girmek için de üç tarzda "üç yol" dan başka yol yok. Birinci Yol: O kabir, ehl-i îmân için bu dünyadan daha güzel bir âlemin kapısıdır. İkinci Yol: Âhireti tasdik eden, fakat sefâhet ve dalâlette gidenlere, bir haps-i ebedî ve bütün dostlarından bir tecrid içinde bir haps-i münferid, yalnız başına bir hapis kapısıdır. Öyle gördüğün ve i'tikâd ettiğin ve inandığın gibi hareket etmediğin için, öyle muâmele göreceksin. Üçüncü Yol: Âhirete inanmayan ehl-i inkâr ve dalâlet için bir i'dâm-ı ebedî kapısı, yani hem kendisini, hem bütün sevdiklerini i'dâm edecek bir darağacıdır. Öyle bildiğin için cezâsı olarak aynını göreceksin." (Nursî, 2013d: 1-2).

Bediüzzaman Said Nursî, bu tespitten sonra gençlere şöyle nasihatte bulunmaktadır: "*İşte hayat*

böyledir. Hayatın lezzetini ve zevkini isterseniz, hayatınızı îmân ile hayatlandırınız. Ve ferâizle zînetlendiriniz. Ve günahlardan çekinmekle muhâfaza ediniz.” (Nursî, 2013d: 17).

1.5. Gençliğin Geçici Olduğunu Nazara Vermek

Gençler, yapıları gereği hâlihazır durumu değerlendirip sınırsız bir özgürlüğü kullanmak istemektedirler. Bediüzzaman Said Nursî gençlere, sahip olunan gençliğin geçici olduğu ve gençlik hevesatına kapılmamaları yönünde hatırlatmada bulunmaktadır. “Nasıl ki bu yaz ve güzün âhiri, kıştır. Öyle de gençlik yazı ve ihtiyârlık güzünün arkası, kabir ve berzah kışdır. Geçmiş zamanın elli sene evvelki hâdisâtı, sinema ile hâl-i hâzırda gösterildiği gibi; gelecek zamanın elli sene sonraki istikbâl hâdisâtını gösteren bir sinema bulunsa, ehl-i dalâlet ve sefâhetin elli-altmış sene sonraki vaz’iyetleri onlara gösterilse idi, şimdiki güldüklerine ve gayr-i meşrû’ keyiflerine, nefretler ve teellümlerle ağlayacaklardı.” (Nursî, 2013a: 10). Demektedir.

Bediüzzaman Said Nursî, gençlerin fikren ileriye görmelerini sağlayıp hazır lezzet ve hevasatın geçici olduğu konusunda farkındalık oluşturarak gençliği taşkınlıklardan uzaklaştırmaya çalıştı. Konuya işaretle şöyle demektedir:

“Gençlik hiç şübhe yok ki gidecek. Yaz, güne ve kışa yer vermesi; gündüz, akşama ve geceye değişmesi kat’iyetinde, gençlik de ihtiyârlığa ve ölüme geçişecek. Eğer o fânî ve geçici gençliğini iffetle hayrâta istikamet dâiresinde sarf etse, onunla ebedî bâkî bir gençliği kazanacağını, bütün semâvî fermanlar müjde veriyorlar. Eğer sefâhete sarf etse, nasıl ki bir dakika hiddet yüzünden bir katil, milyonlar dakika hapis azabını çektirir. Öyle de, gayr-i meşrû’ dâiredeki gençlik keyifleri ve lezzetleri, âhiret mes’ûliyetinden ve kabir azabından ve zevâlinen gelen teessüflerden ve günahlardan ve dünyevî mücâzâtlardan başka, aynı lezzet içinde o lezzetten ziyâde elemeler olduğunu aklı başında her genç tecrübe ile tasdik eder.” (Nursî, 2013a: 15)

1.6. Gençliğe Değer Verilmesi

Gençler, kendilerini bir gruba ait hisetmeleri gibi ait oldukları grup tarafından da değer görmek isterler. Gençlere karşı nebevî metodu uygulayan Bediüzzaman Said Nursî, bir genç olan Şamlı Tevfik Efendi’ye kâtiplik görevi vermiştir. Sav Köyü gençlerine kendi eserlerini çoğaltma görevi vermiştir. Neşrettiği yazılarıyla sigara gibi bazı zararlı alışkanlıklara karşı farkındalık oluşturarak bu alışkanlıkları olan kimi gençlerin bu kötülüklerden kendi iradeleriyle vazgeçmelerini sağlamıştır.

Bediüzzaman Said Nursî, talebelerine ve eserlerinden faydalanan kişilere karşı kaba ve katı davranmamış, ilmî birikimini diğerlerine bir üstünlük unsuru olarak kullanmamıştır. Bilakis verdiği derslerde “Nefsime diyeceğim (Nursî, 2011c: 1), İşte ey mağrur nefsim (Nursî, 2011c:1), Ey nefsim (Nursî, 2011c: 4), Ey nefsim bil ki (Nursî, 2011c:4), İşte ey nefsi serkeş (Nursî, 2011c:6), İşte ey tembel nefsim (Nursî, 2011c: 10), Ben, yani bu biçare Said (Nursî, 2011c: 15), Ey şikemperver nefsim (Nursî, 2013e: 126), Nefsime beraber bu hikâyeyi dinle” (Nursî, 2011c:22) gibi ifadelerle kendisinin de içinde olduğu bir yaklaşımı benimsemiştir. Bu yaklaşımından dolayı da gençleri kolaylıkla etrafında toplayabilmiştir.

Gençlerin sahip çıktığı vatan, ilelebet devam eder. Mehmet Akif’in ifadesiyle: “Sahipsiz olan memleketin batması haktır. Sen sahip olursan, bu vatan batmayacaktır!” dedikten sonra “Bizi kim kurtaracak, var mı ki bir başka nesil?” diye sorar. Sonra cevap verir. “Asım’ın nesli diyordum ya nesilmiş gerçek” der. Bediüzzaman Said Nursî, gençliğe o kadar önem verir ki kendisinden sonra davasının varisleri olarak gençleri görmektedir. “Sizi te’min ederim ki, şimdi ecel gelse, ölsem, kemâl-i rahat-ı kalble karşılayacağım. Çünkü içinizde kuvvetli, metîn, genç çok Saîdler bulunduğuna ve bu biçâre, ihtiyâr, hasta, zayıf Saîd’den çok ziyâde Risâle-i Nûr’a sâhib ve vâris ve hâmî olacaklarına kanâatim geliyor.” (Nursî, 2011d: 377).

1.7. Gençlerin Eğitiminde Ailenin Rolü

Gelişim çağındaki gençlerin eğitimlerinde ailelerin rolünün ne kadar önemli olduğu herkesçe bilinmektedir. Bediüzzaman Said Nursî, ailenin eğitimde ne kadar önemi bir yere sahip olduğunu şu

cümlelerle ifade etmektedir: “Kasem ediyorum ki, en esâslı ve sarsılmaz ve her vakit bana dersini tazeler gibi merhûm vâlidemden aldığım telkînât ve ma’nevî derslerdir ki, o dersler fitratımda, âdetâ maddî vücûdumda çekirdekler hükmünde yerleşmiş. Sâir derslerim, o çekirdekler üzerine binâ edildiğini aynen görüyorum.” (Nursî, 2013c: 254-255)

Gençlerin “psikolojik bir ihtiyacı olan anne-babasının onunla gurur duyma isteği, “topçu veya popçu ol” mesajıyla giderilmektedir” (Düzgüner, 2015: 114). Gençleri farklı alanlarda başarı göstermelerine yardımcı olmakla beraber mânevî yönden de gelişmelerini sağlamalarına yardımcı olunmalıdır. Gençleri sadece bir alana yönlendirmek her zaman iyi sonuçlar doğurmayabilir. Konunun hassasiyetine işarette Bediüzzaman Said Nursî, şöyle demektedir:

“O şefkatli vâlide, çocuğunun hayât-ı dünyeviyede tehlikeye girmemesi ve istifâde ve fâide görmesi için her fedâkârlığı nazara alır, öyle terbiye eder. “Oğlum paşa olsun!” diye, bütün malını verir. Hâfız mektebinden alır, Avrupa’ya gönderir. Fakat o çocuğun hayât-ı ebediyesi tehlikeye girdiğini düşünemiyor.” (Nursî, 2013c:253)

1.8. Gençlerin Kendilerini Bir Gruba Ait Hissetmesi

“Gençlerin bir kısmı yalnız olmayı tercih ederken bir kısmı kendini bir gruba ait görmek ister. Bu tür tercihler gençlerin iç dünyalarında yaşadıkları duygusal çelişkileri de gözler önüne sermektedir” (Alisinanoğlu, 2002: 62). “Sosyal alanda gençler, tevazu, azim ve merhamet ile kibir, hırs ve acımasızlık arasında kalmış gibi görünmektedir. Bunlardan iyi, güzel ve doğru olanı seçmelerinde “orada çok doğru davrandın, tebrik ederim” gibi pekiştirmeler ile benzer şartlarda değerleri korumayı başaran modellerin etkisi büyüktür.” (Düzgüner, 2015: 115).

Bediüzzaman Said Nursî, eserlerinden feyz alan gençleri ve ailelerini tebrik etmiştir. Bu amaçla mektuplar yazmış gençlerin ve ailelerinin hal ve hatırlarını sormuş onlardan haber almak istediğini belirterek gruba aidiyet duygularını pekiştirmiştir.

“İşte bir numûnesi bu mektubumu rahatsızlıktan kendim yazamadığım için ben söyleyip yeni hurûf ile yazan Ceylan, biri de ona mektub yazan ma’sûm Küçük Ali, biri de bu def’a bana kâmilâne ve müdakkikâne mektub yazan Medrese-i Nûriyenin küçük şâkirdi Küçük Mehmed’dir. Ben de onlara “Bârekellâh, bahtiyar çocuklar!” derim, peder ve vâlidelerini de tebrîk ederim.” (Nursî, 2013e:112)

Günümüzde sanal âlemde gençler kendilerini daha özgür hissedip kendilerine yakın duydukları gruplarla iletişim içerisine girmektedirler. Bu da “Gençlerde istenmeyen sitelere erişim eğiliminin yüksek olduğunu, bireysel ve sosyal yaşantılarının bu durumdan olumsuz etkilenebileceğini ortaya koymaktadır (Karaca, 2007: 428). “İnternet gençliğinin başlıca özelliklerinden bir diğeri ise, kendisiyle aynı fikir, duygu ve düşüncede olduğunu, ortak noktalara sahip olduğunu düşündüğü kişilerle bağlantı kurmaya çalışmasıdır” (Karaca, 2007: 425-426). “Bu ise, gençlerin gerçek hayattan kopmalarına, gerçek problemlerden kaçmalarına ve hayâli bir dünyada yaşamaya başlamak suretiyle toplum dışında kalmalarına yol açabilir (Karaca, 2007: 429). Erzurumlu İbrahim Hakkı Hazretleri: “Anlarsa uzağım yakınımıdır. Anlamazsa yakınım uzağımıdır” demekle belki de günümüz iletişim imkânlarına işaret etmiştir.

Batı kültürünün yıkıcı etkisi özellikle gençleri kimliksizleştiren sosyal medya ve internet kullanımının yaygınlaştığı günümüzde daha fazla görülmektedir. “Gençler, her türlü düşünce, amaç ve taleplerini sanal platforma taşıma ve oradan sesini yetişkinlere, siyâsilere ve hatta dünyaya duyurabilme şansına sahip bulunmaktadır” (Karaca, 2004: 424).

Bediüzzaman Said Nursî, talebelerini oluşturduğu grupta yer alan her talebenin gruptaki diğer talebelerin yaptıkları çalışmalara manen hissedar olduklarını ifade ile motivasyonlarını ve grubun bütünlüğünü diri tutmuştur. “Talebelik fazîletini almakla bütün Nûr talebelerinin duâlarına hissedar olmak” olduğu ve bunların yakında gençlik tarafından idrâk olunup, üniversitenin bir Nûr Mektebi hâline döneceği yazılıyor.” (Nursî, 2011d: 492).

Bediüzzaman Said Nursî, talebelerini gruptaki diğer talebelerin çalışmalarından haberdar

etmektedir. “Biz Kastamonu’da genç nûr talebeleri, Mehmed Feyzî kardeşimizle her zaman, sık sık giderek görüşür ve bu husûsda onun sâdik ve kıymetli irşâdıyla ve her bakımından -gerek lafız, gerek hareket- siz Üstâdımız yolunda gitmesi sebebiyle, nice yeni yeni nûr şâkirlerine Risâle-i Nûr’un nûrlu ilhâmlarını dağıttığı gibi, biz de istediğimiz risâleleri okutturarak îmânımızı nurlandırıyoruz.” (Nursî, 2013c: 295).

“Akran gruplarına yönelmenin arttığı bu dönemde bir grubun üyesi olmak, üyesi olduğu grubun giyim, yaşayış ve konuşma tarzını benimsemek çok önemlidir. Bu kendilerini topluma kabul ettirmenin bir yoludur” (Alisinanoğlu, 2002: 63). Bediüzzaman Said Nursî, talebelerine Kur’an ve Sünnet’in öngördüğü yaşam tarzını benimsemeleri ve tamamen Allah’ın rızasını temel esas almaları gerektiğini tavsiye etmiştir.

Bediüzzaman Said Nursî, ayrıca kardeşlik ruhunun muhafazası için; talebelerin fedakârlıkta bulunması gerektiğini vurgulamış, aralarındaki muhabbetin devam etmesini arzulamıştır. Talebeleri arasında bir tefrikanın olmaması ve birbirlerine karşı en ufak bir kırgınlığa sebebiyet vermemelerini ve birbirlerine küsmemelerini şiddetle rica etmektedir:

“Kardeşlerimden ricâ ediyorum ki, sıkıntıdan veya ruh darlığından veya titizlikten veya nefis ve şeytanın desîselerine kapılmaktan veya şuûrsuzluktan, arkadaşlardan sudûr eden fenâ ve çirkin sözlerle birbirinize küsmeyiniz ve “Haysiyetime dokundu!” demeyiniz. Ben o fenâ sözleri kendime alıyorum. Damarınıza dokunmasın. Bin haysiyetim olsa, kardeşlerimin mâbeynindeki muhabbete ve samîmiyete fedâ ederim.” (Nursî, 2007a: 304)

1.9. Gençlerin Lehine Şartların Esnetilmesi

Bediüzzaman Said Nursî, eserlerinden ve derslerinden gençlerin faydalanmasını sağlamak için gençlerin lehine birçok konuda müsamaha göstermiştir.

Eserlerinin Osmanlı Türkçesi ile basılması ve okunması üzerinde hassasiyetle dururken gençlerin lehine eserlerin yeni harflerle basılmasına izin vermesi ve bazı terkiplerin eş anlamlılarıyla değiştirilebileceğini ifade etmiştir. “Fakat yirmi sene evvelki Türkçe ile şimdiki Türkçe’nin farklı olduğundan, yeni Türkçe için bazı kelimât-ı Arabiyede tasarruf edildi. Siz de öyle yapabilirsiniz. Risâle-i Nûr yirmi sene evvelki Türkçe ile konuşur. O zamanı görmeyen gençlere teshîlât olmak için bazı ta’birâtı değiştirirseniz, iyi olur” (Nursî, 2013f: 192). “Eski yazıyı yazamayan bazı gençler de yeni harflerle ve bazıları da bunu makinelerle yazıp çalışıyorlar. Çalışan bu kardeşlerin sayısı ve mikdârı her gün artıyor.” (Nursî, 2013c: 380). “Kahraman Nazîf’in Zülfikâr’la beraber Asâ-yı Mûsâ’yı yeni hurûfla güzelce yazması, çok isâbettir. Hakîkaten gençlere husûsen İstanbul Dârü’l-fünûn’una çok lüzûmu var. Bu def’a üç sahîfeyi numûne için bize göndermiş.” (Nursî, 2013c: 348). “Bu def’a yeni hurûf Asâ-yı Mûsâ’dan yüz yirmi yedinci sahîfeye kadar yanlışsız mükemmel yazıldığını gördük. İnşâallâh o yeni hurûfla çıksa, eski hurûf bilmeyen çok gençleri kurtaracak. Başka sâhada fütûhât-ı nûriyeyi parlattırarak.” (Nursî, 2013c: 175).

1.10. Gençlerin Maruz Kaldığı Batı Kültürü ve Tahribatı

Bediüzzaman Said Nursî, gençleri Avrupa’nın ikiyüzlü medeniyetine karşı uyararak şöyle demektedir:

“Ey bu vatan gençleri! Frenklerin taklîdine çalışmayınız! Âyâ, Avrupa’nın size ettikleri hadsiz zulüm ve adâvetlerinden sonra, sizler hangi akıl ile onların sefâhet ve bâtil efkârlarına ittibâ’ ediyorsunuz ve onlara emniyet ediyorsunuz? Yok! Yok! Onları sefihâne taklîd edenler, onlara ittibâ’ değil, belki şuûrsuz olarak onların safına iltihâk edip, hem kendi kendinizi, hem kardeşlerinizi i’dâm ediyorsunuz.” (Nursî, 2007a:125).

Bediüzzaman Said Nursî, gençleri hem Avrupa hem de İslam medeniyeti konularında yazdığı risaleler ile bilinçlendirmektedir. “İşte medeniyet-i hâzıra, felsefesiyle hayat-ı ictimâiye-i beşeriyede nokta-i istinâdı kuvvet kabul eder. Hedefi menfaat bilir. Düstûr-u hayatı cidâl tanır. Cemâatlerin râbitasını unsuriyet ve menfi milliyet bilir” (Nursî, 2013: 117). Avrupa medeniyeti hakkında bu bilgileri verdikten sonra İslam medeniyeti hakkında da şu bilgilendirmede bulunmaktadır: “Hikmet-i Kur’âniye ise, nokta-i istinâdı, kuvvet yerine hakkı kabul eder. Gayede, menfaat yerine fazîlet ve rızâ-yı İlâhîyi kabul eder. Hayatta, düstûr-u cidâl

yerine düstûr-u teâvünü esas tutar. Cemâatlerin râbitalarında, unsuriyet ve milliyet yerine râbta-i dînî ve sınıflı ve vatanî kabul eder." (Nursî, 2013: 117)

Nitekim Aliya İzzetbegoviç de Batı'nın hiçbir zaman dürüst davranmadığına işaretle askerlerine "Bizler insan olmaya ve insan kalmaya çalıştık ve başarılı olduk. Onlardan dolayı değil kendimizden dolayı insan kalmaya çalıştık. İnsan olmak ve insan kalmak Allah'a ve kendimize karşı sorumluluğumuzdur." demiştir (İzzetbegoviç, 2011: 75, Akt; Koçak, 2019: 1332).

1.11. Helal Dairede Hareketin Önemi

İnsan sınırsız hareket etmek ve sınırsız bir hürriyeti kullanmak ister ancak bunu yaparken helal-haram dairesine dikkat etmesi her Müslümanın görevidir. "Özellikle asrın dindar gençliğini oluşturmada, kendini yöneten/denetleyen, özgür, bağımsız bir kişiliğe sahip olması gerekmektedir.

Bediüzzaman Said Nursî, helal dairenin geniş olduğunu ifade etmektedir. Harama ve gayrı meşru bir davranışa girmenin sonucunun bazen bir sene, bazen on sene gibi ağır bedellerinin olduğunu hatırlattıktan sonra şöyle demektedir: "*Elbette gençlik ni'metine bir şükür olarak o tatlı ni'meti, iffette ve istikamette sarf etmek lâzım ve elzemdir.*" (Nursî, 2013a:15)

1.12. Kulluk Bilinci ve Sahip Olunan Maddi-Manevi Değerlerin Ön Plana Çıkarılması

Gençliği yetiştirirken aynı zamanda gençleri maddî mânevî değerlerle de buluşturmamız ve bilinçlendirmemiz gerekmektedir.

Kulluk bilinci kapsamında Bediüzzaman Said Nursî'nin namaz ibadetinin önemini ve yönetici de olsa bu ibadetin aksatılmasının mümkün olmayacağını şöyle ifade eder: "*Kâinatta en yüksek hakikat imandır. İmandan sonra namazdır. Namaz kılmayan haindir. Hainin hükmü merduttur.*" (Târihçe, 1959: 143).

Mânevî değerlere ve mukaddesata sahip çıkma bilinci bağlamında Bediüzzaman Said Nursî, ehli küfrün, Müslümanların mukaddes kitabı Kur'an-ı Kerim'e yönelik saldırılarına şiddetle karşılık vermiştir. Bu konuda verdiği çaba da önemlidir. Dönemin İngiliz Sömürgeler Bakanı Gladiston şöyle demiştir: "*Bu Kur'an Müslümanların elinde varken, biz onlara hakikî hâkim olamayız. Bunun kaldırılmasına ve çürütülmesine çalışmalıyız.*" (Târihçe-i Hayat,1959:51). Bu beyanat üzerine Bediüzzaman Said Nursî: "*Kur'an'ın sönmez ve söndürülemez mânevî bir güneş hükmünde olduğunu, dünyaya ispat edeceğim ve göstereceğim!*" (Târihçe, 1959: 51) cevabını vermiştir.

Günümüzde bazı ülkelerin himayelerinde Kur'an-ı Kerim'e yönelik saldırıların olması karşısında bir Müslüman hele genç bir Müslüman olarak göstermemiz gereken en anlamlı tavır; Kur'an-ı Kerim'in ahkâmına sarılmak ve onu en iyi anlayabilmek olacaktır.

Gençlere, sahip olduğumuz tarihî değerleri ve tarihimizin yetiştirdiği önemli şahsiyetleri tanıtmamız önemlidir. Çünkü tarihini, kültürünü ve tarihî şahsiyetlerini tanımayan gençlik, gücü dışarda arayacak kendi değerlerine ve kültürüne yabancılaşacaktır. "Gençliğin kendini bilmesi için en önemli etkenlerinden birisi, onlara doğru bir tarih bilincinin verilmesidir" (Koçak, 2019: 1335). "Günümüz Türkiye'sinde yetişkinler arasında, gençlerin ahlâkî yozlaşma yaşadığı ve değer kaybına uğradığı yönünde genel bir kabulün olduğu söylenebilir." (Düzgüner, 2015: 106). Bu değerlerin aktarımında "Bireylerin kişisel dünyaları özellikle erken dönem çocukluk evresindeki etkileri düşünüldüğünde öğretmenler önemli bir değer aktarıcısıdır" (Eraslan ve Erdoğan, 2015: 127). Bediüzzaman Said Nursî, değerlerin belki de en önemli aktarıcısı olan öğretmenler için şu cümleleri sarf etmektedir: "*Şu zamanın dindar bir muallimine, eski zamanın velileri nazarı ile bakıyorum. Çünkü eski zamanda dînî terbiye ebeveynere verilmişti, bu zamanda o vazife muallimlere verilmiştir. O masum çocuk, hocasından gördüğünü mknatis gibi çeker. Onun için dindar bir muallim alayı illiyindedir.*" (Şahiner, 2004: 60).

Bediüzzaman Said Nursî, manevi değerlere sahip çıkan milletlerin hayatında olumlu gelişmelerin olacağını ifade ile şöyle demektedir: "*Eğer îmân-ı âhret bu geniş hânelerde hükmetse, birden samûmî hürmet ve ciddî merhamet ve rüşvetsiz muhabbet ve muâvenet ve hilesiz hizmet ve muâşeret ve riyâsız ihsân ve fazîlet ve enâniyetsiz büyüklük ve meziyet o hayatta inkişâfa başlarlar. Çocuklara der: "Cennet var. Haylazlığı bırak." Kur'ân dersiyile temkîn verir. Gençlere der: "Cehennem var. Sarhoşluğu bırak." Akıllarını*

başlarına getirir. Zâlîme der: “Şiddetli azab var. Tokat yiyeceksin.” (Nursî, 2013a: 32).

1.13. Müspet Hareket Etmek

Bediüzzaman Said Nursî'nin, gençlerin karşılaşılabileceği problemler içinde olaylar karşısındaki tavırları üzerinde durmaktadır. Bu problemle ilgili olarak Nursî, müspet hareket ve asayişin teminini ön plana çıkarır. Vatanın ve milletin selametinin müspet hareket ve asayişle mümkün olacağını özellikle vurgular. Bediüzzaman Said Nursî, “Asayiş muhafaza ve müspet hareket olacağını” prensiplerine hem kendisi bağlı kalmış hem de talebelerini ve gençleri asayiş ihlal edecek durumlardan uzak kalmaları konusunda uyarılarda bulunmuştur (Yılmaz, 2016: 116).

1.14. Umut Vermek, Motive Etmek

İnsan, yaratılışı gereği hem hata yapabilecek hem de sevap kazanabilecek bir yapıdadır. Gelişim dönemi dikkate alındığında gençlerin hayat tecrübelerinin yeterli düzeyde olmadığından hata yapmaları veya hataya düşmeleri muhtemeldir. Niyâzî-i Mısırî'nin; “Günde bir taş düştü yere, binâ-yı ömrümün.” (Sirâcü'n Nur, 2007: 39) dediği gibi geçen zaman, geleceğe hızla koşmaktır. Bu koşuda gençlere en az hata ile ayakları tökezlemeden onlara bir vizyon verilmeli ve umut aşılanmalıdır. Bediüzzaman Said Nursî nesli atıye bir umut niteliğinde şöyle hitap etmektedir:

“Ey üç yüz seneden sonraki yüksek asrın arkasında gizlenmiş, sâkitâne benim sözümü dinleyen ve bir nazar-ı hafî-i gaybî ile beni temâşâ eden Saidler, Hamzalar, Ömerler, Osmanlar, Yusufalar, Ahmedler veşâireler! Sizlere hitâb ediyorum. Başlarınızı kaldırmayın. “Sadakte” deyin. Ve demek size borç olsun. Şu muâsırlarım, varsın beni dinlemesinler. Tarih denilen mâzî derelerinden sizin yüksek istikbâlinize uzanan telsiz telgraf ile sizinle konuşuyorum. Ne yapayım, acele ettim. Kışta geldim. Sizler cennet-âsâ bir baharda geleceksiniz. Şimdi ekilen tohumlar, zemininizde çiçek açacaktır. Ben hizmetimin ücreti olarak sizden şunu beklerim ki, mâzî kıt'asına geçmek için geldiğiniz vakit, mezarıma uğrayınız. O çiçeklerden birkaç tanesini mezar taşı denilen ve kemiklerimi misafir eden toprağın kapıcısının başına takınız. Kapıcıya tenbîh edeceğiz. Bizi çağırınız ‘helal olsun’ sadâsını işiteceksiniz.” (Nursî, 2011a: 403).

Bediüzzaman Said Nursî'nin hayrî'l-halefi Ahmed Hüsrev Efendi, hapishanede gençlik hevesatı ve galeyana hengâmında kuvve-i gadabiyesine mağlup olan genç bir mahpusun bir umutla sorduğu “Ben bu kadar hata yaptım. Acaba kurtulma şansım var mı?” sorusuna “Kardeşim sen Karadenizli olman hasebiyle Karadeniz'i bilirsin. Sen Karadeniz'den bir kova su alsan Karadeniz'den bir şey eksilir mi? İşte Allah'ın rahmeti de bu derya gibidir. Cenabı Hakk'ın rahmet deryası senin bütün hatalarına galip gelir. Tövbe et.” diyerek umut vermiş o mahpus da hatalarına tövbe ederek millete, memlekete faydalı bir fert olmuştur. (kastamonur.com)

İnsan, hata yapmaya meyillidir. Hayatının herhangi bir safhasında yaptığı hatalardan vazgeçen kişilere de Kur'an-ı Kerim'de müjdeler verilmektedir. “Ancak tövbe eden, inanıp yararlı iş işleyenlerin, işte Allah onların kötülüklerini iyiliklere çevirir. Allah bağışlar ve merhamet eder.” (TDV, Furkan: 25/74).

Bediüzzaman Said Nursî, gençlik dönemine önem vermiş ve gençlerle yakından ilgilenmiştir. Gençlerin hatalarına ağladığı da olmuştur. Konuya işaret eden ifadeleri şöyledir:

“Bir zaman Eskişehir hapishânesinin penceresinde, bir Cumhuriyet Bayramı'nda oturmuştum. Karşısındaki lise mektebinin büyük kızları, onun avlusunda gülerek raks ediyorlardı. Birden ma'nevî bir sinema ile elli sene sonraki vaz'iyetleri bana göründü. Ve gördüm ki, o elli, altmış kızlardan ve talebelerden kırk-ellisi, kabirde toprak oluyorlar, azab çekiyorlar. Ve on tanesi, yetmiş seksen yaşında, çirkinleşmiş, gençliğinde iffetini muhâfaza etmediğinden, sevmek beklediği nazarlardan nefret görüyor, kat'î müşâhede ettim. Onların o acınacak hâllerine ağladım. Hapishânedeki bir kısım arkadaşlar ağladığımı işittiler. Geldiler, sordular. Ben dedim: “Şimdi beni kendi hâlime bırakınız, gidiniz” (Nursî, 2013a: 9).

İfadelerden de anlaşılacağı üzere nasıl ki geçmiş zamanın ahvâlini sinema perdesine yansıtabiliyorsak aynı şekilde elli altmış sene sonraki zamanı da beyaz perdeye yansıtmanız mümkün

olsa şu an yapılan birçok tartışmalar olmayacak insanların birbirlerine karşı olan rekabeti, yerini yardımlaşma birlik ve beraberliğe bırakacaktır.

1.15. Yapılacak İşleri Önem Sırasına Göre Yapmak

İnsan, yapısı gereği dünyada meydana gelen hadiselerle yakından ilgilenmekte bu hadiselerden olumlu veya olumsuz etkilenmektedir. Bediüzzaman Said Nursî, özellikle gelişim aşamasında olan gençlerin meydana gelen hadiselerle ne ölçüde alakadar olmaları gerektiğini Asa-yı Musa isimli eserinde yer alan bir anekdotta yer verir. Said Nursî, 2. Dünya Savaşı esnasında savaşa ilgilenmemesi ve sonrasında savaşın üzerinden 7 sene geçmesine rağmen savaşa ilgili herhangi bir soru sormamasını merak edip soran talebelerine:

“Ömür sermayesi pek azdır. Lüzûmlu işler pek çoktur. Birbiri içinde mütedâhil dâireler gibi her insanın kalb ve mide dâiresinden ve cesed ve hâne dâiresinden, mahalle ve şehir dâiresinden ve vatan ve memleket dâiresinden ve küre-i arz ve nev’-i beşer dâiresinden tut, tâ zîhayat ve dünya dâiresine kadar, birbiri içinde dâireler var. Her bir dâirede, her bir insanın bir nevi’ vazîfesi bulunabilir. Fakat en küçük dâirede, en büyük ve ehemmiyetli ve dâimî vazîfe var. Ve en büyük dâirede, en küçük ve muvakkat, ara sıra vazîfe bulunabilir. Bu kıyâsla, küçüklük ve büyüklük ma’kûsen mütenâsib vazîfeler bulunabilir. Fakat büyük dâirenin câzibedârlığı cihetiyle, küçük dâiredeki lüzûmlu ve ehemmiyetli hizmeti bıraktırıp, lüzûmsuz, mâlâya’nî ve âfâkî işlerle meşgul eder. Sermâye-i hayatını boş yerde imhâ eder. O kıymetdar ömrünü kıymetsiz şeylerde öldürür. Bazen de bu harb boğuşmalarını merak ile ta’kîb eden, bir tarafa kalben tarafdâr olur. Onun zulümlerini hoş görür. Zulmüne şerîk olur.” (Nursî, 2013a:13) diyerek yapılacak işlerdeki önem farkını güzel bir şekilde ifade etmiştir.

1.16. Zamanın Önemi Kavrama ve Değerlendirilmesi

Gençlerin karşılaştığı önemli problemlerden bir de zamanı değerlendirme meselesidir. Toplumbilimcilere göre insanlık tarihinin her döneminde boş zaman kavramı söz konusu olmuştur (Güçlü, 2013: 162). Zamanın farkında olma ve zamanı kaliteli kullanma konusunda Peygamber Efendimiz (sav) uyarıda bulunmaktadır. “İki nimet vardır ki, insanların çoğu bu nimetleri kullanmakta aldanmıştır; Sıhhat ve boş vakit”) Buhârî, Rikâk, hadis no: 6487)

Sağlık ve boş vakit gibi nimetlerin değerlendirilmesi noktasında Bediüzzaman Said Nursî şöyle demektedir: “Eğer bu ikisi, bir kısım gençler gibi sıhhat ve gençliklerine güvenip, gaflet ve sefâhete atılsa idiler; ölüm de onları tarassud edip, tam günahların pislikleri içinde yakalasa idi; o nûrlar defnesi yerine, kabirlerini yılanlar ve akrepler yuvası yapacaklardı.” (Nursî, 2007a: 219).

Boş zamanlarını iyi bir şekilde değerlendiremeyen birey kendisine ve topluma zarar vermekte bu da onun psikolojisini olumsuz etkilemektedir. Gençlik döneminde boş zamanı değerlendirmenin psikolojik açıdan önemli yararlar sağladığını söyleyebiliriz. Boş zamanlarını iyi bir şekilde değerlendiren birey; fiziksel, zihinsel ve toplumsal faktörlerin bütünleşmesinden doğan bir kişilik kazanır. (Güçlü, 2013: 166).

Zamanın kaliteli bir şekilde değerlendirilmesi önemlidir. Özellikle duyguların istikamet üzere kullanımı önemlidir. Tasavvufi anlayışta, ardı sıra çorabını söküp diken bir kişiye bunun sebebi sorulduğunda “nefsimi meşgul ediyorum. Eğer ben onu meşgul etmezsem o beni meşgul edecek” cevabını vermiştir. Ayrıca İmam Şafii’nin: “sen kendini hak ile meşgul etmezsen, batıl seni istila eder.” uyarısı da kayda değerdir.

Sonuç

Tarihî süreçte özellikle gençlerin dinamizminden ve hareketliliğinden faydalanmak için illegal oluşumların din duygusunu kullandıkları ve istismar ettikleri bilinmektedir.

20. yüzyılın başından itibaren dünyada baş gösteren inkâr-ı uluhiyet fikrinin sarsıntıları hem İslam aleminde hem de Türkiye’de etkisini göstermiştir. Bu zararlı fikrin özellikle gençler arasında yayılması üzerine Bediüzzaman Said Nursî, gençleri inkâr-ı uluhiyet fikrinden korumak ve sağlam bir imana sahip olmalarını sağlamak amacıyla Gençlik Rehberi adlı eseri kaleme almıştır. Said Nursî’nin

bu eseri ile birlikte diğer eserleri de incelendiğinde Said Nursî'nin toplumsal birçok problemle birlikte gençlik problemini ele aldığı ve çözüm önerileri sunduğu görülecektir.

Bediüzzaman Said Nursî, gençlerin eğitiminde ailenin rolüne dikkat çekmiştir. Özellikle, annenin verdiği eğitim ve bilgiler ile gençlerin sonraki hayatlarını şekillendirdiği üzerinde durmuştur. Gençlerin eğitiminde katı bir yaklaşımdan ziyade gençlerin lehine şartların esnetilmesi gerektiğini söylemiş, helal dairede hareketin önemine dikkat çekmiştir. Sahip olunan duyguların hangi mertebede kullanımının iyi veya kötü sonuçlar doğuracağını akli, nakli ve kalbî delillerle ortaya koyması, gençlerin Said Nursî'nin başlattığı Risale-i Nur hareketine sıcak bakmalarını ve kendilerini bu gruba ait hissetmelerini sağlamıştır. Bu da din duygusunu kullanarak gençleri illegal oluşumların ağına düşürmek isteyenlerin önünde bir set oluşturmuştur.

Bediüzzaman Said Nursî'nin eserleri bugün elliden fazla dile çevrilmiş, ortaya koyduğu argümanlar, başta gençler olmak üzere toplumun birçok tabakasında karşılık bulmuştur.

Son yıllarda Bediüzzaman Said Nursî ile ilgili akademik çalışmaların yapılması ve eserlerinin Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından basılması önemli bir gelişme olarak görülmektedir.

Bediüzzaman Said Nursî, bütün mesaisini iman hakikatlerinin ispatına ve gençliğin imanının tahkikine harcayarak şöyle demiştir: “Karşımda müthiş bir yangın var. Alevleri göklere yükseliyor. İçinde evlâdım yanıyor, imanım tutuşmuş yanıyor. O yangını söndürmeye, imanımı kurtarmaya koşuyorum.”

Kaynakça

Akgündüz, Ahmet (2013). *Arşiv Belgeleri Işığında Bediüzzaman Said Nursî ve İlmî Şahsiyeti*. C.1, Osmanlı Araştırmaları Vakfı.

Akpolat, Sabri (2007). “Peygamberimiz ve Gençlik”. *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 17(17), 243-257.

Alisinanoğlu, Fatma (2002). “Gençlik Dönemi Özellikleri ve Genç Anne-Baba İletişimi”. *Eğitim ve Bilim*, 27(123).

Badıllı, Abdülkadir (1990). *Bediüzzaman Said-i Nursî Mufassal Tarihçe-i Hayatı*, İstanbul: Timaş

Çapçoğlu, İhsan (2016). “Gençlik Dönemi Kimlik Arayışı'nın Demokratik Değerlerin ve İletişim Becerilerinin Gelişimine Etkisi”. *Siirt Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1(2), 57-76.

Düzgüner, Sevde (2015). “Değişen Dünyada Gençlik ve Değerler”. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 105-126.

Eraslan, Levent ve Erdoğan, Erdi (2015). “Değerler, Gençlik ve Sivil Toplum Kuruluşları”. *Sakarya University Journal of Education*, 5(2), 122-139.

Güçlü, Mustafa (2013). “Gençlik Döneminde Boş Zaman Faaliyetlerinin Yeri ve Önemi”. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 158-169.

İmam Gazzali (1975). *İhyâü Ulumi'd Din*, Tercüme: Ahmet Serdaroğlu, İstanbul: Bedir Yayınları, 1975

Karaca, Mehmet (2007). “İnternet Gençliği: Yeni Bir Gençlik Tiplemesi Denemesi”. *Humanities Sciences*, 2(4), 419-136.

Koçak, Zeki (2019). “Gençliğin Güncel Meseleleri ve Çözüm Önerileri”. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23(3), 1313-1344.

Kur'an-ı Kerim Meali (2013). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Meydan, Hasan (2013). “Din, Ahlak ve Değerler Alanı Seçmeli Derslerinin Öğrenci Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi”. *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Tetkikleri Dergisi*, (40), 219-250.

- Nursî, Bediüzzaman Said, *Âsâr-ı Bediyye*, İstanbul: Envar Neşriyat, 2009
- Nursî, Bediüzzaman Said, *Osmanlıca Asayî Musa*, Altınbaşak Neşriyat, İstanbul: 2013a
- Nursî, Bediüzzaman Said, *Osmanlıca Barla Lahikası*, Altınbaşak Neşriyat, İstanbul: 2013b
- Nursî, Bediüzzaman Said, *Osmanlıca Emirdağ Lahikası*, Altınbaşak Neşriyat, İstanbul: 2013c
- Nursî, Bediüzzaman Said, *Osmanlıca Gençlik Rehberi*, Altınbaşak Neşriyat, İstanbul: 2013d
- Nursî, Bediüzzaman Said, *Osmanlıca Hanımlar Rehberi*, Altınbaşak Neşriyat, İstanbul: 2013e
- Nursî, Bediüzzaman Said, *Osmanlıca Kastamonu Lahikası*, Altınbaşak Neşriyat, İstanbul: 2013f
- Nursî, Bediüzzaman Said, *Osmanlıca Lem'âlar*, Altınbaşak Neşriyat, İstanbul: 2007a
- Nursî, Bediüzzaman Said, *Osmanlıca Mektûbât*, Altınbaşak Neşriyat, İstanbul: 2011a
- Nursî, Bediüzzaman Said, *Osmanlıca Mesnevi-i Nuriye*, Altınbaşak Neşriyat, İstanbul: 2011b
- Nursî, Bediüzzaman Said, *Osmanlıca Siracu'n Nur*, Altınbaşak Neşriyat, İstanbul: 2007b
- Nursî, Bediüzzaman Said, *Osmanlıca Sözlük*, Altınbaşak Neşriyat, İstanbul: 2011c
- Nursî, Bediüzzaman Said, *Osmanlıca Şûalar*, Altınbaşak Neşriyat, İstanbul: 2011d
- Nursî, Bediüzzaman Said, *Osmanlıca Zülfikar*, Altınbaşak Neşriyat, İstanbul: 2013
- Tepe, Muhammed İbrahim (2023). *Kıbrısta Din Eğitimi*, Gaye Kitapevi: Bursa
- Tarihçe-i Hayat, *Bediüzzaman Said Nursî*, Sinan Matbaası. İstanbul: 1959
- Tarihçe-i Hayat, *Bediüzzaman Said Nursî*, Envar Neşriyat. İstanbul: 1995
- TDK (2023). <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim: 06.03.2023)
- TPD (2023). Türk Psikiyatri Derneği, <https://psikiyatri.org.tr/halka-yonelik/42/ergenlik-ve-genclik-nedir> (Erişim: 06.03.2023)
- Web: <https://www.kastamonur.com/ibretlik-hapishane-hatirasi-ahmet-katin/> (Erişim: 08.09.2023)
- Yılmaz, Musa K. (2016). "Bediüzzaman'ın Müdafaalarında Müspet Hareket ve Fedakârlık". *Katre Uluslararası İnsan Araştırmaları Dergisi*, (1), 109-120.